

• K R Ó N I K A •

PETROVICS ELEK. Nagy értékek súlyát, hatását igazán csak akkor lehet mérlegelni, megérteni, amikor helyükről távoznak. Valahogyan összegeződik munkájuk eredménye, egymáshoz sorakoznak a termelt szellemi javak, kulturális hatásuk nyilvánvalóvá lesz. Előcsillognak a színek, megfelelő „beállítás” nyer életük képe és a maga teljességében megmutatkozik az igazi érték.

Petrovics Elek új utat, új irányt jelentett nemcsak a Szépművészeti Múzeum régi és újabb képeinek mesteri kiállításában, hanem a magyar műpártoló közönség nevelésben is.

Ha visszagondolunk a háborúelőtti Szépművészeti Képtár töredékes, a mindig félig kész, — rendezés alatt állóság — benyomását keltő zavaros hatására s ezzel szemben végigszemléljük a Szépművészeti Múzeum mai egységes, zárt körökbeni tanulságos csoportosítását és a fejlődést hangsúlyozó művészettörténelmi nagyvonalúságát, — mindenki számára átfogó eredményét nyerjük Petrovics Elek életének.

A Szépművészeti Múzeum ma már nem a képek és szobrok raktározó helye, hanem a képzőművészetnek kultúrtörténelmi magyar állomása. A múzeumban a szemlélő nemcsak képeket, szobrokat lát, hanem kultúrtörténelmet lát, tanul és bizonyítékát kapja annak, mennyire egybeforrott fajunk kultúrája a nyugateurópaiakéval.

Ez Petrovics Elek legnagyobb érdeme. Nem adminisztrált, hanem a művészetnek az eleven élettel való szerves összefüggését igazoló bizonyítékát szervezte meg.

És ha hozzávesszük annak a gazdasági válságnak és majdnem művészetellenességnek ezernyi bénító akadályát, amit a háborús és az azt követő évek jelentettek, még nagyobbnak, eredménydúsabbnak kell elismernünk Petrovics Elek jelentőségét. Műpártoló közönséget tudott szervezni akkor, amikor a közhangulat teljesen távol állott mindentől, ami művészet.

A magyar iparművészek, akik Petrovics Elekben mindig is törekvéseik helyes értékelőjét, munkájuk elismerőjét tisztelték, a Szépművészeti Múzeum főigazgatói székéből való távozása alkalmából megbecsülésük minden érzésével mondanak búcsút Petrovics Eleknek, a magyar kultúra hivatott vezérének.

CSÁNKY DÉNES. Nagynevű elődök után mindig nehéz helyzete van az utódnak. Sokkal többet, nagyobbat várnak személyétől, mint egyébként. Ha azonban valaki, — mint Csánky Dénes — annyi értéket, tudást, tehetséget hozott magával, akkor már eleve bizalommal fordulhat feléje mindenki és a szerető megbecsülés nyugalomával várja működését azon a helyen, ahol a magyar művészeti kultúra útját van hivatva a jövőben intézni és vezetni.

Csánky Dénes nemcsak tudósa és széleskörű ismerője a képzőművészeti kultúrának, hanem a legkisebb részletekig gyakorlati embere (még pedig fényes múltú szakembere) a képzőművészet

legmodernebb fejlődésének. Ismeri a fejlődés minden nehézségét, saját piktúrájában végigélte a mult hagyományainak tanulságait, az irányok szükség-szerű harcainak edző tüzeit, az elmélyedés termelő és teremtő erejét — ismeri a művészetnek az étellel való örök kapcsolódási törvényeit. Új szemszögből való látásával, új távlatok felé irányul szemlélete, ami a mult helyes értékelését, a jelen helyes kiválogatását és a jövőre építést jelent.

Művészettörténelmi tanulmányai, művészetpolitikai cikkei, számos művészeti intézményünkönél betöltött vezetői munkássága mellett sikerekben gazdag festői pályája biztosítékai annak, hogy a magyar kultúrában oly fontos őrhelyre — arra hivatott, munkakészségében ideális, tevékenységében életrevaló szakember kerül.

A magyar iparművészeket büszke örömmel tölti el annak tudata, hogy a Magyar Szépművészeti Múzeum főigazgatói székébe — Csánky Dénesben oly művész jut, aki pályáját mint iparművész kezdette s akiben megvan annak minden ígérete, hogy megszüntetné a képzőművészet és iparművészet mesterségesen felállított elkülönülését, megeremti éppen mint gyakorlati ember, a művészetek nagy szellemi közösségét. A magyar iparművészek hisznek abban, hogy Csánky Dénes fogja ezt a nagy egyesítő munkát elvégezni, amivel a magyar kultúrának felbecsülhetetlen értékeket termelő útját nyitja meg a jövőben.

SZÍNES PORCELLÁNSZOBROCSKÁK. A meiseni porcellángyár most ünnepli fennállása 225 éves jubileumát. Ebből az alkalomból a német sajtó kiemeli a gyárnak azt a nagy népnevelő hatását, mellyel ma is közreműködik az olcsó és jó iparművészet elterjedésén. Több mint két évtized óta szakított a gyár azzal a tradícióval, hogy kizárólag az elmúlt idők alkotásait gyártotta, hozta forgalomba és ezzel táncosi pásztorjátékos figuráitól, azalatt a tizennyolcadik század e nagy intézménye teljesen korszerűvé változott. A legkiválóbb német kisplasztikusok: Scheurich, Börner, Esser Marcks mintázzák számára a kedves modelleket. Alakjaikon, akár emberi, akár állati figurákról van szó: naív báj, kedves humor, könnyű mozdulat ömlik végig s mindenki szívéhez megtalálják az utat. Újabbban a gyár a legegyszerűbb háztartási szükségletek, lámpák, edények, virágtartók készítésével is foglalkozik, de ezeket is mind művészek gondos kezével tervezeti. Népszerű porcellánszobrocskák kelendőségének fokozására szakítottak a fehér porcellán hosszú egyeduralmával s most színes szobrokat is készítenek. Ezzel azt a célt is el lehetett érni, hogy a porcellánfestéssel sok munkáskezet juttatnak keresethez.

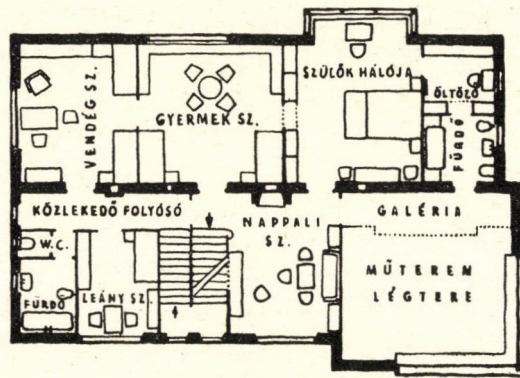
A MESTER ÉS TANÍTVÁNYAI. Hannoverben a minap nagyon kegyeletes kiállítás zárult be: az egy évvel ezelőtt elhalt kitűnő német grafikusnak, Koch Rudolfnak emlékkiállítás. Mindabból, amit ez a nagy német betűművész alkotott, az írásnak megkapó szépsége árad, akár nyomtatvány az, akár alkalmazott betű. Egyházi szőnyegein, ötvösmunkáin mindig a jelmondatok betűvetéséből indult ki s ahhoz alkalmazta az egész felületdíszítést. Most, hogy élete műveit, valamint tanít

ványa munkáit összegyűjtve látták, tűnt csak ki, mennyire tovább él az ő nemes grafikája követőiben, akik mintha csak egyetlen család tagjai volnának, melynek minden ízét a betű szentséges tisztelete hatja át.

AZ EGYSZERŰSÉG JEGYÉBEN. A francia iparművészet idei tavaszi kiállítását, mely a párizsi Grand Palaisban nyílt meg, ezúttal a nagy egyszerűség jegyében rendezték meg. Hiszen a fényűző szobák s a díszítő művészet csúcsteljesítményei részére elég bő teret nyújtott a Normandie, melynek úszószalonjai valósággal két világrészre szülő propagandát nyújtanak mestereiknek. A tavaszi kiállításon az egyszerűbb igényű polgárság lakására kellett tekintettel lenni. Természetes, hogy a kiállított szobák nagy része a mi viszonyainkhoz mérten még mindig luxuriózusnak nevezhető. De voltak valóban olcsó és korszerű kombinált szobák is. Maurice Barret például egy huszonöt négyzetméternyi területen „a szellemi munkás szobáját” mutatta be s egyesítette benne a dolgozót, pihenőt és a villanykonyhát. A többi szobákban is sokféle szerepeltek a fémcsőbútorok, sőt némelyikben az üvegnek volt uralkodó szerepe. Egy tervező, Claude Salvy „sportszobát” mutatott be, melynek alumínium bútorai mind összezsáphatók és egy autókofferba beleférnek, ideértve a fényképes faldísz, mely a túrautakat mutatja be. A francia kritika kissé idegenkedik a túljózan, szanatóriumi hidegségű szobáktól, de örömmel állapítja meg, hogy a falikárpitokkal együtt kezd visszatérni az ornamentális dísz is a szobákba.

SCHIAPARELLI. A francia divat legnagyobb mesternője itt járt Budapesten s elragadtatva beszélt az újságíróknak arról, mennyit látott és tanult a magyar népművészet leg gazdagabb forrásánál: a Néprajzi Múzeumban. Ez a múzeum, amint nem köztudomású, itt van Budapest szívéből két küsszakasztávolságra s bárki akár ingyen, akár 20 fillérért megtekintheti. De mivel sem táncjátékkal, sem borkostolóval nem szokás fűszerezni a látnivalóit és filléres vonat helyett csak villamos visz oda, „nincs divatban”. Teremtöm, mi volna, ha Párizsnak, Londonnak ilyen népművészeti paradicsoma volna, nem is szólva a német városokról, melyekben katedrákon tanítják a népművészetet, amelynek arrafelé immár nyoma sincs. Nálunk az a szerencse, hogy egy-egy jószemű idegen még észreveszi, tudja, mennyi színöröm van ebben a múzeumban elrejtve s mennyi értéket vihet magával haza — a divatszalonba. „Jegyzeteket, vázlatokat csináltam magamnak” — mondta Madame Schiaparelli. Vajjon hány magyar tervező-művész mondhatná el ugyanezt?

HÍREK MINDENFELŐL. Düsseldorfban „Nép és asszony” című kiállítást rendeztek, mely egész sor lakásberendezésen mutatta be a német fák jószágát és a német kézművesiparos becsületos munkáját. Kölnben a festőipari kongresszussal kapcsolatban az összes alkalmazható anyagokból és szerszámokból kiállítást rendeztek,

E M E L E T

Alaprajz. Készült az Orsz. Magy. Kir. Iparművészeti Iskola építészeti szakosztályán. Tanár: Györgyi D.

hogy azok mai állásáról teljes képet nyújtsanak. Mainzban „Otthon és rög” című kiállításon az egyszerűbb igények számára való mintaszerű lakásberendezéseket, háztartási felszereléseket és kis kerteket mutattak be. Rügen szigetén hatóságai berendezéseket létesítettek a sziget régi népművészetének, a szőnyegszövésnek háziiparszerű felélesztésére. Londonban nemzetközi városépítészeti kongresszus volt, melyen az angol építkezés nagy arányairól is beszámoltak. 1919-től 1934 márciusáig Angliában 3,330.000 lakást építettek és több mint hétmillió hektár területet használtak fel erre a célra. Párizsban az ott tanult idegenek is jól ismerik a Richelien-utcai régi szép palotát, melyben a Nemzeti Könyvtár gyűjteményei vannak elhelyezve. A szép francia reneszánsz épületet most teljesen újjáalakították s főleg technikailag tették kényelmessé a kutatók munkáját. Ugyanakkor a hírlaptárat áthelyezték Versaillesba s mindkét helyen az építész-tervezői munkákat Roux-Spitz, a hírneves építész végezte. Münchenben most ünnepelte a Bayerischer Kunstgeverbeverein, melynek keretébe négyszáz műhely tartozik, születésének 85-ik évfordulóját. I. Lajos király alapította, mikor a forradalmak hatása alatt lemondott trónjáról s minden gondját az ő kedvelt Münchenje szépítésére összpontosította. Párizsban a „Történelmi Otthonok” néven pár évvel ezelőtt alakult társadalmi egyesület szép eredményeket ért el a vidéki kastélyok és történelmi műemlékek propagandájával. A régi kastélyokba belépő turistáktól az egyesület javára belépődíjakat szednek s az így felgyűlt összegeket elhanyagolt műemlékek restaurálására fordítják. Hágában egy olyan múzeumot építenek, mely a legmodernebb technikai felszerelésű múzeum lesz egész Európában. A Berlage építész tervei szerint létesülő palotát egy Thorn-Prikker emlékkiállítással nyitják meg, mely a nagy holland üvegfestő teljes munkásságát fel fogja ölelni. Salzburgban ezen a nyáron színpadi díszítő szeminárium nyílt meg, melyen a színpadi díszletek, kosztümök, szcenárium és álarcok összes elméleti tudnivalóit s gyakorlati tananyagát két hónap alatt összefoglalták az előadók.

A MAGYAR IPARMŰVÉS ZET LEGKÖZELEBBI SZÁMA. Tisztelettel értesítjük tagjainkat és olvasóinkat, hogy folyóiratunk 7. száma a folyó évi szeptember hó végén fog megjelenni.

A SZERKESZTŐSÉG

• SZAKIRODALOM •

BUDAY—ORTUTAY: SZÉKELY NÉPBALLADÁK. 312 lap, 47 fametszet. Félbőr-kötésben 20 P. Budapest, 1935. Kir. Magy. Egyetemi Nyomda.

Ez az impozáns mű a magyar szellemnek egyszerre három síkján hozott nagyszerű meglepetést és gazdag eredményeket. Egy fiatal művész és tudós közös munkájának eredménye a vaskos kötet, melyben korszerű tudományos módszerekkel és a művészet legidősebb eszközeivel dolgozzák fel a magyar kultúra egyik legősibb és legbecesebb dokumentumát a székelység csodálatos népballada kincsét.

A „Székely Népballadák“ szövegeit összeválogatta, bevezető tanulmánnyal és magyarázatokkal kísérte **Ortutay Gyula** dr., a kiváló fiatal etnológus, akinek eddigi tudományos munkássága a magyar folklóre területén már eddig is egészen új irányt mutat. Nagy érdeklődéssel fogadott eddigi műveiben **Ortutay** a népi kultúra alkatát és jelentéseit, sajátos jellemét, gondos analízisen alapuló szintetikus módszerrel vizsgálja, s ily módon műveiben az európai tudomány eredményeit is gondosan beolvasztja. A **Székely Népballadákhoz** írott bevezető tanulmányát is ugyanez a korszerű és tárgyilagos szempont hatja át s így sikerült neki ebben a művében hosszú időre az utolsó szót kimondani erről a sokat vitatott kérdéstről. A balladák szövegét úgy válogatta össze, hogy végre egy kötetben találhatja meg az olvasó és a tudományos kutató is a székelység balladaköltészetének egész anyagát, melynek egyes darabjai eddig elszórtan, nehezen beszerezhető könyvekben, régi folyóiratokban rejtőztek. Magyarázó jegyzeteket is írt **Ortutay** minden egyes balladához, melyekben a balladák sorsát, az európai és a magyar népi epikával való összefüggésüket vizsgálja és bőséges bibliográfiával kíséri. Ez adja a kötet irodalmi, valamint tudományos síkon való nagy értékét.

De különös becsé van a székely népballadás könyvnek képzőművészeti vonatkozásban is. **Buday György**, a kiváló erdélyi fametszőművész, a grafikának nemrég kinevezett egyetemi lektora készített a balladák jórészéhez egészoldalas fametszetű illusztrációkat. Az a 47 fametszet, mely ennek a kötetnek képzőművészeti jelentőségét megadja, minden tekintetben csúcsteljesítménye nemcsak **Buday György** eddigi, az ország határain túl is elismert művészetének, hanem általában legjelentősebb alkotások közé való, amit a művészet ez ágában az utóbbi évek kitermeltek. **Buday** művészetét mindig a sajátosan magyar jelleg, a paraszti élet közelsége és művészi kifejezése jellemezte, s ez tette őt a külföldi szakemberek szemében is az igazi magyar szellem képzőműv-

szeti reprezentánsává. A Székely Népballadák fametszeteiben a szülőföldjére, Erdély hegyei közé tér vissza, hogy egy magasrendű művészi formanyelvvel kifejezze az ő népének csodálatos mélységeit, tragikus látomásait és sokszor „facaros“ eszejárását. **Buday** jellegzetes, dinamikus fametszetstílusa, fehér-fekete kontrasztjai, nyers vonalai, új víziókat is teremtenek az ősi székely képzeletvilághoz, s valósággal új élménnyé teszik a balladák szövegeinek olvasását.

KOOPERATIVA FÖRBUNDET. Tízestendős jubileuma alkalmából adta ki ez a stockholmi építészeti iroda az általa készített üzletberendezések, gyárak, lakások, stb. fényképeit, egy nagyon szépen kiállított könyv keretében, svéd és angol nyelven.

Igen gazdag, változatos témájú fényképeseti gyűjtemény ez, amely nemesak a szakértő, de a nagyközönség számára is érdekes anyagot nyújt.

A külső és belső architektúra minden válfaja képviselve van itt s az egyes objektumok sajátosságokat tanulmányozása a magyar építészeknek bizonyára igen élvezetes órát fog nyújtani.

H. L.

A BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROSI KÖZSÉGI DÍSZÍTŐ ÉS SOKSZOROSÍTÓ SZAKIRÁNYÚ IPAROSTANONCISKOLA ÉVKÖNYVE. Szerkesztette **Rózsa Károly** igazgató.

Budapest Székesfőváros által szakosított és a 8 díszítőszakmát a VII. ker. Nyár utca 9. számú iskolaépületbe összevont iparostanonciskolához fűzött remények fokozatos beteljesülését bizonyítja ismét a Budapest Székesfővárosi Községi Díszítő és Sokszorosító Szakirányú Iparostanonciskola 1934—35-ik tanévről június hóban kiadott, izléesen összeállított, a tanulók rajzaival és tanulmelyi munkáival gazdagon illusztrált évkönyv.

Szemléltető áttekintést nyújt az évkönyv az egyes díszítő szakágazatoknak helyes irányban vezetett és néhány év alatt nagy fejlődést tanúsító szaktárgyi oktatásról.

Ilyen alapos szakoktatásban és helyes irányú nevelésben részesülő iparosifjúság jövőjébe tekintve, már most azt az erős hitet ébreszti bennünk, hogy szaktudásával, izlésével, munkaszeretetével és feygelmezettiséggel, ipari vonatkozásban, csonka országunk nagyjótételét meg tudja valósítani. **M. I.**

SCHWEIZER REISE ALMANACH. 1935. ORELL FÜSSLER VERLAG, ZÜRICH. Példaadó munka jelent meg minden idegenforgalommal foglalkozó számára **René Thiessing**, Bern szerkesztésében e címen. A kötet, mely már igen izléses külsejével is megfog, kalendáriummal kezdődik, melyben **Aldo Patocchi** mutatja be 12 teljes oldalas fametszetben a tizenkét tessini hónapot. Ezt követik kitűnő tanulmányok, elsőrangú írók és műtörténészek tollából, melyek igen alkalmasak arra, hogy a művészileg magas szintű fényképanyaggal együtt mindazokban vágyat keltsen Sváje iránt, kik kulturális, művészi, természeti szépségeiben keresnek kielégülést. A kötet tipográfiai megoldása a klasszikus tradícióiról ismert **Orell—Füssli** cégtől szokatlanul modern. A teljes oldalra nyomott fényképek határfoka igen figyelemreméltó!

r.